

Monedes catalanes locals inèdites

XAVIER SANAHUJA ANGUERA*

Darrerament he tingut l'oportunitat d'estudiar algunes col·leccions privades de monedes catalanes i he tingut la sort de localitzar quatre exemplars inèdits i algun altre prou interessant com per a ser publicat i comentat.

Moneda local de Sarral (Conca de Barberà)

La comprovació d'una nova població emissora de moneda municipal és sempre un fet excepcional. Quan Miquel de Crusafont, el 1990, va publicar la seva tesi doctoral,¹ va repertoriar fins a 68 poblacions de comprovada emissió monetària local, incloent-hi les que només emeteren durant la guerra dels Segadors. Des d'aleshores, només s'ha comprovat l'emissió de moneda pròpia en 5 noves poblacions. Val la pena recordar-les: Alcover i Riudoms,² Vilamur,³ Blanes,⁴ i Poboleda.⁵

La darrera població a afegir-se és la vila de Sarral (Conca de Barberà). Sarral ha estat tradicionalment un punt de trobada, una cruïlla de camins provinents de les Garrigues, l'Urgell, la Segarra, l'Anoia, el Camp de Tarragona i el Penedès. No és estrany que, en algun moment de la seva història, es dediqués a fer circular moneda pròpia, com tantes poblacions de les comarques esmentades. Montblanc és la població més propera que també ho va fer. No s'ha conservat documentació escrita sobre les emissions municipals de Sarral ni de Montblanc. El més proba-

* Membre de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics.

1. CRUSAFONT SABATER, M. de, *La moneda catalana local, segles XIII-XVIII*, Barcelona, SCEN, 1990.

2. SANAHUJA ANGUERA, X., "Alcover i Riudoms: dues noves seques locals al Camp de Tarragona", a *Gaceta Numismàtica* 110, Barcelona, ANE, 1995, p. 39-46.

3. CRUSAFONT SABATER, M. de., "Segona addició de monedes catalanes locals", a *Acta Numismàtica* 27, Barcelona, SCEN, 1997, p. 71-110.

4. CRUSAFONT SABATER, M. de, "Tercera addició de monedes catalanes locals", a *Acta Numismàtica* 33, Barcelona, SCEN, 2003, p. 123-156.

5. SANAHUJA ANGUERA, X., "Aportació de monedes catalanes inèdites al Fòrum Numiscat", *Acta Numismàtica* 38, Barcelona, SCEN, 2008, p. 149-156.

ble, ateses les característiques de les monedes conegudes, és que es tractin de fabricacions de la segona meitat del segle XVI i/o de principis del segle XVII.

La peça presenta la grafia arcaica ÇARREAL i l'escut municipal en cairó, coronat. La vila actual encara no ha normalitzat el seu escut oficial (*fig. 1b*). D'haver-ho fet, coincidiria completament amb l'escut que apareix a la moneda.

Diner (?). Llautó o aram. Incusa.

Segona meitat del segle XVI-principis del segle XVII.

a/ Escut reial en cairó, coronat (armes de Sarral). Al voltant, llegenda ÇARREAL.

Pes: 0,4 g. Diam.: 18,40 mm. CP

Moneda inèdita a nom de Pasqual Carreu

Es tracta d'una pugeses incusa que du un gos com a figura central, i la llegenda al voltant, de tipus sigil·lar, que fa referència a un personatge anomenat Pasqual Carreu (Pasqual Careu en grafia arcaica). El cognom Carreu no és aliè a la zona de circulació de les pugeses jaqueses del segle XIV, ja que deu provenir d'un topònim localitzat en l'actual municipi d'Abella de la Conca (Pallars Jussà).⁶ El cognom Carreu ja apareixia entre els repobladors de Lleida, al segle XII.⁷ Posteriorment, al llarg dels segles XIV i XV, es documenten personatges amb el cognom Carreu a la mateixa Lleida,⁸ a Balaguer⁹ i també a Ponts.¹⁰

6. CATALA ROCA, P., *Els Castells catalans*, vol. VI, tom 2, p. 1355.

7. LLADONOSA, J., *Història de Lleida*, Ed. Camps, Tàrraga, p. 198-264.

8. BOLÒS, J., i SÀNCHEZ-BOIRA, I., *Inventaris i encants conservats a l'Arxiu Capítular de Lleida (segles XIV-XVI)*, Barcelona, Fundació Noguera, 2014 (3 volums).

9. CUELLAS CAMPODARBE, R., El "Llibre de costums, privilegis i ordinacions" de la ciutat de Balaguer, Lleida, UDL, 2012, p. 196.

10. CATALÀ ROCA, P., *Els Castells...*, op. cit., p. 1263.

Pugeses. Llaütó o aram. Incusa.

Primera meitat del segle XIV.

a/ Gos passant a la dreta. Al voltant, llegenda +PASCUAL CAREU.

Pes: 0,4 g. Diam.: 16,50 mm. CP

Pugeses quadrada de Camarasa (Noguera)

Es tracta d'una pugesa quadrada del segle XIV que du el camp partit de pals i una cama acostada de tres rodelles. Els dos elements heràldics principals coincideixen amb l'escut de la vila de Camarasa (*fig. 3*), que és una de les tres primeres poblacions (juntament amb Lleida i Cubells) documentades com a emissores de moneda local.¹¹ Atesa la coincidència, cal considerar aquesta atribució com la més probable, tot i que no es pot descartar una emissió fruit d'una concessió personal, ja que hi ha documentat l'ús de cames en heràldiques familiars. En el paràgraf que segueix insistiré una mica més en la problemàtica associada a poder diferenciar heràldiques municipals d'heràldiques personals.

Pugeses. Llaütó o aram. Incusa.

Finals del segle XIII-Primera meitat del segle XIV.

a/ Camp partit amb dos pals (armes reials?), i una cama acostada de tres rodelles.

Pes: (0,6 g). Diam: 15,60 mm. CP

11. CRUSAFONT SABATER, M. de, *La moneda catalana...*, op. cit., p. 128-129.

La pugesa quadrada amb grau i tisores, probable concessió personal

La dificultat a l'hora d'atribuir les pugeses incuses del segle XIV s'agreuja pel fet que difícilment es poden relacionar les poques concessions conegudes a través de documents escrits amb exemplars numismàtics ben identificats. Les monedes que es van coneixent poden dur l'heràldica local municipal o d'un beneficiari particular, o totes dues, o cap d'elles. Com en tantes ocasions, cal una casualitat o una intuïció per poder atribuir les peces correctament. En el cas de les pugeses quadrades, hom pot tenir la temptació de cercar, en primer lloc, alguna heràldica local que coincideixi amb les seves empremtes. És exactament el cas que acabo de descriure tot parlant de la probable incusa inèdita de Camarasa. Però, sense documents escrits, sempre ens quedarà el dubte de no descartar definitivament l'atribució d'heràldiques personals. Aquest és el cas de la incusa quadrada atribuïda a Graus (*fig. 4 i 4a*).¹² Es tracta d'una peça que presenta dos elements heràldics: unes tisores i un grau (una graonada en forma d'escala). Com que es coneixen monedes posteriors atribuïdes a la vila de Graus (Ribagorça aragonesa),¹³ probablement del segle XVI o XVII, i com que els graons en són l'element heràldic principal, s'havia atribuït aquesta peça a la vila aragonesa. Ara bé, aquesta mateixa representació heràldica la retrobem en unes pedres esculpides a l'ala sud del claustre de la Seu Vella de Lleida (*Fig. 4b*) i que segurament fa referència a algun llinatge o particular que col·laborà en la construcció de l'edifici. El claustre de la Seu Vella es construí al llarg del segle XIV. L'atribució municipal, doncs, s'esvaeix en favor d'una més probable concessió personal. Podríem investigar si el grau i les tisores d'aquesta peça poden ser el símbol parlant d'un nom personal com, per exemple, Guerau Sastre. De ser certa

12. CRUSAFONT SABATER, M. de, "Segona addició...", *op. cit.*, p. 96-97; *Catàleg general de la moneda catalana*, Barcelona, SCEN, 2009, n. 3746.

13. CRUSAFONT SABATER, M. de, *La moneda catalana...*, *op. cit.*, p. 188; *Catàleg general...*, *op. cit.*, n. 3747.

aquesta hipòtesi, les lleis heràldiques canòniques deixarien pas a un ús més pragmàtic dels símbols personals, i se'ns obririen noves perspectives a l'hora d'intentar atribuir peces de la mateixa època.", podríem investigar si el grau i les tises d'aquesta peça poden ser el símbol parlant d'un nom personal com, per exemple, Guerau Sastre. I aquest mateix cas es podria repetir a l'hora d'atribuir peces de la mateixa època.

Nova incusa amb campana i llegenda clara

Ja coneixíem un primer exemplar de moneda local incusa amb una campana com a element central (*fig. 5b*).¹⁴ Es tracta d'un exemplar que du llegendes il·le-

Pugesà. Llautó o aram. Incusa.

Primera meitat del segle XIV.

a/ Campana. Al voltant llegenda + S P D(E)...

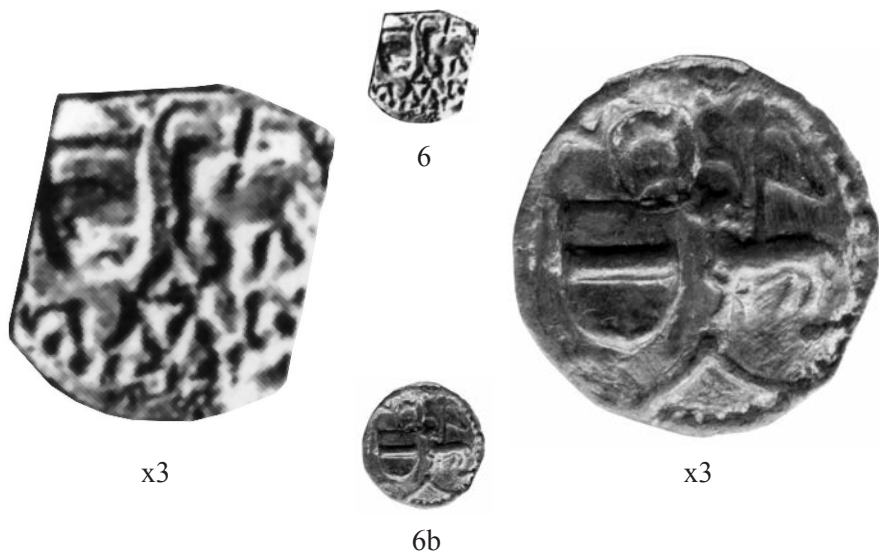
Diam: 15 mm. CP

14. SANAHUJA ANGUERA, X., "Aportació de monedes catalanes inèdites al Fòrum Numiscat (2)", *Acta Numismàtica* 39, Barcelona, SCEN, 2009, p. 125-135.

gibles. Ara podem presentar un segon exemplar de factura diferent, que també du la campana, però aquest cop acompanyada d'una llegenda de lletres clares. Malauradament, aquest segon exemplar ens ha arribat trencat i no és possible reconstruir-ne la llegenda. El més probable és que la campana sigui un senyal heràldic personal, desconegut. En el cas que fos un símbol municipal, aleshores caldria treballar la hipòtesi de la Pobla de Segur, una vila del Pallars que havia utilitzat la campana com a element heràldic propi.

Segon exemplar del diner de Valls contramarcats amb V gòtica

Tot i no tractar-se d'una peça inèdita, val la pena mostrar el segon exemplar conegut del diner de Valls que du la contramarca de la V gòtica (*fig. 6b*).¹⁵ L'exemplar fins ara reproduït en els catàlegs no permetia observar els detalls de l'empremta, tot i que Miquel de Crusafont ja advertia que és lleugerament diferent del tipus que es coneix sense contramarca, el qual du les lletres VA nexades a la part inferior del camp (*fig. 6*).¹⁶ Les dues peces contramarcades que es coneixen porten únicament un ornament en forma d'angle. Es confirma, doncs, l'existència d'almenys dues emissions vallenques de finals del segle XVI o principis del XVII.

15. CRUSAFONT SABATER, M. de, "Tercera ...", op. cit., p. 144-145; *Catàleg general...*, op. cit., n. 3890a.

16. CRUSAFONT SABATER, M. de, *La moneda catalana...*, Op. Cit., p. 314-315; *Catàleg general...*, op. cit., n. 3890.